

*Βασικές θέσεις
ἐπὶ τῆς ἠθικῆς
τῶν Μεταμοσχεύσεων*

A. Γενικὲς ἀρχές

1. Ἡ Ἐκκλησία ἀντικρούζει τὶς μεταμοσχεύσεις, ὅπως καὶ κάθε τι ποὺ σχετίζεται μὲ τὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν πάλη του μὲ τὸν θάνατο, μὲ ιδιαίτερη συμπάθεια, κατανόηση καὶ αἴσθημα σοβαρότητας. Ἀντιλαμβάνεται καὶ τὸ μέγεθος τοῦ προβλήματος καὶ τὶς δυνατότητες ποὺ παρέχουν οἱ μεταμοσχεύσεις καθὼς καὶ τὸ μεγάλο της χρέος ἀπέναντι στὴν κοινωνία, στὴν ἰατρικὴ πράξη, στοὺς λήπτες ἀλλὰ καὶ στοὺς δυνητικούς δότες. Καὶ τὸν λήπτη θέλει νὰ βοηθήσει, ἀλλὰ καὶ τὸν δωρητὴ ὀφείλει νὰ σεβασθεῖ.

2. Τὸ κριτήριο τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἠθικῆς τῶν μεταμοσχεύσεων, ὅπως καὶ κάθε προβλήματος, εἶναι πνευματικό. Ἐάν κάτι βλάπτει τὴν ψυχὴ ἢ ὑποβιάζει τὶς πνευματικὲς ἀξίες, ἀνεπιφύλακτα τὸ ἀπορρίπτει. Ἀντιθέτως, ἐάν τὸ ἐπὶ μέρους ἐπιστημονικὸ ἐπίτευγμα εἶναι συμβατὸ μὲ τὴ θεολογικὴ παράδοση, διδασκαλία καὶ ἐμπειρία της, τὴν ἰδιοφυῆ ἀνακάλυψη τὴν ἀντιμετωπίζει μὲ τὴν τόλμη τῆς πνευματικῆς καινοτομίας της. Οὔτε μὲ τὸν ὀρθολογιστικὸ σχολαστικισμό ἔχει σχέση, οὔτε σὲ πολιτικὲς σκοπιμότητες ὑποχωρεῖ, οὔτε μὲ τὴν ἐκκοσμίκευση συντάσσεται.

3. Κάθε τι ποὺ ὑπερβαίνει τὸν ἀτομικισμό καὶ τὴ φιλοζωία καὶ συνδέει τοὺς ἀνθρώπους μὲ σχέση ἀμοιβαιότητος καὶ κοινωνίας, κάθε τι ποὺ ἀποδεικνύει τὴν ὑπεροχὴ τῆς πνευματικῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς βιολογικῆς ἐπιβίωσης, ἢ Ἐκκλησία τὸ προστατεῦει καὶ τὸ ὑποστηρίζει. Ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς καὶ

τοῦ θανάτου καθὼς καὶ τῆς ψυχοσωματικῆς συμφύτιας τοῦ ἀνθρώπου στέκεται μὲ σεβασμὸ καὶ ἰδιάζουσα εὐαισθησία.

B. Εἰδικὲς ἀρχές

4. Οἱ μεταμοσχεύσεις μεταμορφώνουν τὸ δράμα τοῦ λήπτη σὲ ἐλπίδα ζωῆς. Ἡ Ἐκκλησία θὰ μπορούσε μέσα ἀπὸ τὴ φιλανθρωπία της νὰ τὴς εὐλογῆσει, μὲ τὴν ἀδιαπραγμάτευτη ὅμως προϋπόθεση ὅτι κατὰ τὴ μεταμοσχευτικὴ διαδικασία προστατεύεται ἡ συνείδηση τοῦ δότη καὶ δὲν παραβιάζονται οἱ πνευματικὲς ἀξίες.

5. Κάθε λογικὴ ἀποδοχῆς τῶν μεταμοσχεύσεων ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία ἔχει τρεῖς ἄξονες:

α) Ἡ Ἐκκλησία αἰσθάνεται μὲν τὸ φιλάνθρωπο χρέος της ἀπέναντι στὸν λήπτη – πού ἔχει ἀνάγκη νὰ ζήσει– ἀντιλαμβάνεται ὅμως περισσότερο τὸν ρόλο της δίπλα στὸν δότη – πού μπορεῖ ἐλεύθερα νὰ προσφέρει. Ἐπ’ οὐδενὶ λόγῳ καὶ μὲ κανένα τρόπο δὲν θυσιάζει τὸν σεβασμὸ πρὸς τὸν δότη στὴν ἀνάγκη ἐπιβίωσης τοῦ λήπτη. Ὁ σκοπὸς δὲν εἶναι νὰ ζήσει ὁ λήπτης· ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ δώσει ὁ δότης. Ὁ λήπτης λαμβάνει θνητὸ σῶμα· ὁ δότης δίνει ἀπὸ τὴν ἀθάνατη ψυχὴ του. Ὅσο ἀνώτερη εἶναι ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα τόσο μεγαλύτερο εἶναι τὸ πνευματικὸ ὄφελος τοῦ δότη ἀπὸ τὸ βιολογικὸ κέρδος τοῦ λήπτη. «*Μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν*» (Πράξ. κ’ 35).

β) Ἡ δωρεὰ ὀργάνου πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ περιλαμβάνει τὴ «συνειδητὴ συναίνεση» τοῦ δότη, δηλαδὴ ὁ δότης πρέπει ἐν ἐπιγνώσει, ἐλεύθερα καὶ ἀβίαστα νὰ ἔχει συγκατατεθεῖ στὴν ἀφαίρεση τῶν ὀργάνων του,

ἂν τυχὸν ἀπὸ κάποια αἰτία καταστῆ ἐγκεφαλικά νεκρός. Ὁ δότης πρέπει νὰ ἐνεργεῖ ὡς δωρητής.

γ) Ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ δεχθεῖ τὶς μεταμοσχεύσεις μόνο μέσα σὲ ἀτμόσφαιρα ἀγάπης, συναλληλίας, ἐνίοτε αὐτοθυσιαστικοῦ φρονήματος, ἐξόδου ἀπὸ τὸν κλοιὸ τῆς φιλαυτίας καὶ φιλοζωίας μας – ποτὲ ὠφελιμιστικῆς ἢ χρησιμοθηρικῆς λογικῆς πὺν ἀποξενώνει τὸν «δότη» ἀπὸ τὴν προσφορά του.

Κατόπιν τούτων, οἱ μεταμοσχεύσεις προσεγγίζονται ὡς ἀφορμὴ μετάδοσης ζωῆς σὲ μερικὸς ἀνθρώπους, κυρίως ὁμῶς ὡς εὐκαιρία μετάγγισης πνευματικοῦ ἤθους στὴν κοινωνία.

Γ. Ὁ ρόλος τῆς ἱατρικῆς

6. Ἡ ἱατρικὴ φροντίζει γιὰ τὴν ἀποκατάσταση ἢ τὴ βελτίωση τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατ' ἐπέκταση γιὰ τὴν παράταση τῆς ζωῆς του. Ἡ θεολογία δὲν ἐμποδίζει τὴν ἱατρικὴ στὴν προσπάθεια αὐτή, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀγνοεῖ τὴ σχετικότητά της. Παράλληλα, προβάλλει καὶ ὀρισμένες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ὀρθὴ ἀνάπτυξη καὶ ἄσκησή της. Οἱ προϋποθέσεις αὐτὲς εἶναι δύο: α) Ὁ σεβασμὸς τοῦ προσώπου καὶ β) ἡ ὠφέλεια τοῦ πλησίον.

7. Ἐπίσης ἡ ἱατρικὴ ἐπιστήμη, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ ἱατρικὲς ἔρευνες, πρέπει νὰ ἐπιτελοῦνται μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἱατρικῶν καὶ βιοηθικῶν δεοντολογικῶν κανόνων, οἱ ὁποῖοι προστατεύουν τὸν ἄνθρωπον ὡς προσωπικότητα. Οἱ γιατροὶ πρέπει νὰ ἐργάζονται μὲ ταπείνωση καὶ βαθύτατη αἴσθηση ὅτι εἶναι ὄργανα τοῦ Θεοῦ πρὸς ἐξυπηρέτηση τοῦ ἀνθρώπου.

Δ. Ἡ δυνατότητα προσφορᾶς ὀργάνων

8. Ἡ ζωὴ εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖο δὲν μᾶς χαρίζεται γιὰ νὰ βιώνουμε τὴ φιλαυτία καὶ τὴν κτητικότητα μας, ἀλλὰ μᾶς προσφέρεται γιὰ νὰ εἶναι τόσο δική μας ὥστε νὰ μποροῦμε ἀκόμη καὶ νὰ τὴν προσφέρουμε μὲ ἀγάπη. Ὁ καλύτερος τρόπος ἐπιστροφῆς τῆς στὸν Θεὸ εἶναι ἡ προσφορὰ τῆς ἀπὸ ἀγάπη στὸν πλησίον· «οὐκ ἔστιν ἄλλως σωθῆναι εἰ μὴ διὰ τοῦ πλησίον» (Ἅγιος Μακάριος Αἰγύπτιος).

9. Τὸ φρόνημα καὶ ἡ διάθεση τῆς αὐτοπροσφορᾶς ἀποτελοῦν τὸν πνευματικὸ ἄξονα τῆς ἠθικῆς τῆς Ἐκκλησίας στὸ θέμα τῶν μεταμοσχεύσεων. Ὁ ἀποστολικὸς λόγος «ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι» (Α΄ Ἰω. γ΄ 16) διαλύει κάθε ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς ζωῆς, καὶ συνεπῶς καὶ ἡ δωρεὰ σώματος, δὲν εἶναι πράξεις αὐτοκτονίας ἢ εὐθανασίας, ἀλλὰ μποροῦν νὰ ἀποτελοῦν ἐκφράσεις τῆς «μείζονος ἀγάπης», περὶ τῆς ὁποίας κάνει λόγο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος κατὰ τὴν παράδοση τῶν τελευταίων Του ὑποθηκῶν στοὺς μαθητές: «μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῆ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰω. ιε΄ 13). Ἡ προσφορὰ τῆς ζωῆς εἶναι τὸ μείζον· ἡ προσφορὰ τῶν ὀργάνων εἶναι τὸ εὐλογημένο ἔλασσον. Οἱ παραπάνω ἀγιογραφικὲς ἀναφορὲς μεταθέτουν τὸ ἠθικὸ πρόβλημα ἀπὸ τὸν σχολαστικὸ προσδιορισμὸ τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου στὸν σεβασμὸ καὶ τὴν ἐλευθερὴν ἔκφραση τοῦ αὐτεξουσίου.

10. Στὴν περίπτωση λοιπὸν ποὺ κάποιος ἐπιθυμοῦσε νὰ προσφέρει τὰ ὄργανά του, ἀκόμη κι ἂν ὁ

έγκεφαλικός θάνατος δὲν ταυτιζόταν μὲ τὸν ὀριστικὸ χωρισμὸ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα, μαζὶ μὲ τὰ ὄργανά του θὰ εἶχε προσφέρει καὶ τὴ ζωὴ του. Ἡ πράξη του δὲν θὰ περιεῖχε μόνο τὸ στοιχεῖο τῆς προσφορᾶς, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τῆς αὐτοθυσίας.

11. Ἡ Ἐκκλησία εὐνοεῖ καὶ ἐνθαρρύνει τὴν προσφορὰ ἐνὸς ἀπὸ τὰ διπλά μας ὄργανα (νεφρά) ἢ ἰσθῶν (δέρματος, μυελοῦ τῶν ὀστέων, αἵματος), ἀπὸ ζῶντα δότη.

Ε. Περὶ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου

12. Ἡ Ἐκκλησία σέβεται καὶ ἐμπιστεύεται τὴν ἰατρικὴ ἔρευνα καὶ κλινικὴ πράξη. Γι' αὐτὸ, ἂν καὶ δὲν εἶναι ἀρμόδια, θὰ μπορούσε νὰ δεχθεῖ τὴ διεθνῶς ὁμόφωνη ἄποψη ὅτι ὁ ἐγκεφαλικός θάνατος ταυτίζεται μὲ τὸ ἀμετάκλητο βιολογικὸ τέλος τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἐγκεφαλικός θάνατος ἀποτελεῖ γεγονὸς ὀριστικῆς καὶ ἀνεπίστρεπτης καταστροφῆς τοῦ ἐγκεφάλου καὶ κατάσταση πλήρους ἀπώλειας αἰσθήσεων καὶ συνειδήσεως. Κατ' αὐτὸν ἡ ἀναπνευστικὴ λειτουργία συντηρεῖται μόνο μηχανικά, ἢ δὲ διακοπὴ τῆς τεχνητῆς ὑποστηρίξεως ὀδηγεῖ σὲ σχεδὸν ἄμεση παύση καὶ τῆς καρδιακῆς λειτουργίας.

13. Αὐτὸ πὸν στὴν οὐσία κάνει ἡ τεχνητὴ ὑποστήριξη τῆς ἀναπνοῆς εἶναι ὅτι προσωρινὰ ἀναχαιτίζει τὴ διαδικασίαν ἀποσυνθέσεως τοῦ σώματος ὅχι ὅμως καὶ τὴν ἀναχώρησιν τῆς ψυχῆς.

14. Ὁ ἐγκεφαλικός θάνατος πρέπει ὅπωςδήποτε νὰ διαφοροποιηθεῖ ἀπὸ τὴ φυτικὴ κατάσταση – πὸν συνήθως ὀνομάζεται «κλινικὸς θάνατος». Κατ' αὐτήν,

τὸ ἐγκεφαλικὸ στέλεχος λειτουργεῖ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἀπαιτεῖται τεχνητὴ ὑποστήριξις.

15. Ἐπειδὴ ὑπάρχει πάντοτε ὁ κίνδυνος –σὲ μεμονωμένες εὐτυχῶς περιπτώσεις– ἀπροσεξίας, λάθους ἢ καὶ ἀσέβειας πρὸς τὸ γεγονὸς τοῦ θανάτου, ἡ Ἐκκλησία μαζί μὲ τὴν πλειοψηφία τοῦ ἱατρικοῦ καὶ νοσηλευτικοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀρμόδιων κοινωνικῶν φορέων, ἀπαιτεῖ τὴν ἐξασφάλισή τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν διεθνῶς ἀποδεκτῶν κριτηρίων διαγνώσεως τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου. Ἔτσι:

α) Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ τεκμηριωμένη καὶ σαφῆς διαπίστωση τῶν αἰτίων τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου.

β) Ἡ πιστοποίηση τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου πρέπει νὰ γίνεται ἀπὸ ἐπιτροπὴ εἰδημόνων πού νὰ μὴν ἔχουν καμμία σχέση ἐξαρτήσεως ἀπὸ τίς μεταμοσχευτικὲς ὁμάδες καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑφισταμένων κλινικῶν καὶ ἐργαστηριακῶν κριτηρίων.

γ) Τὰ κριτήρια τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου δὲν εἶναι ἐπαρκῆ ἂν εἶναι μόνο κλινικά. Πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ ἐργαστηριακά (ἀξονική τομογραφία καὶ ἓνα ἠλεκτροεγκεφαλογράφημα) ὥστε νὰ ἐπιβεβαιωθεῖ, κατὰ τὸ δυνατόν, ὄχι μόνο ἡ παύση τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους, ἀλλὰ καὶ τοῦ φλοιοῦ. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐμφανῆς αἰτία ἐγκεφαλικῆς βλάβης πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνονται οἱ ἐξετάσεις γιὰ μεγαλύτερη ἐπιβεβαίωση, ἀκόμη κι ἂν αὐτὴ ἡ καθυστέρηση ὀδηγεῖ σὲ ἀπώλεια τῶν ὀργάνων.

δ) Πρὶν ἀπὸ τίς δοκιμασίες τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου θὰ πρέπει νὰ ἔχουν προηγηθεῖ οἱ βιοχημικὲς ἐξετάσεις πού νὰ παρουσιάζουν φυσιολογικὲς τιμές (ὄχι οὐρία οὔτε ἠλεκτρολυτικὲς διαταραχές). Ἐπίσης γιὰ

νά ἐλεγχθεῖ ὁ ἐγκεφαλικὸς θάνατος πρέπει νὰ ἔχουν παρέλθει τουλάχιστον 24 ὥρες ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τοῦ συμβάντος.

16. Ὁ ἔλεγχος ἂν κάποιος εἶναι δότης (δηλαδή ἂν ὑπάρχει συναίνεση) πρέπει νὰ γίνεται μετὰ τὴν ὀριστική διάγνωση τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου, ὥστε αὐτὴ νὰ εἶναι κατὰ τὸ δυνατόν ἀμερόληπτη καὶ ἀνεπηρέαστη.

17. Σύμφωνα με ὅλα τὰ παραπάνω, ἡ δωρεὰ ὀργάνων ἀπὸ ἐγκεφαλικά νεκροὺς δότες καθὼς καὶ ἡ νηφάλια καὶ συνειδητὴ ἀπόφαση ὑγιοῦς ἀνθρώπου νὰ προσφέρει κάποιον ὄργανό του σὲ πάσχοντα συνάνθρωπο, ὡς πράξεις φιλαλληλίας καὶ ἀγάπης, εἶναι σύμφωνες με τὴ διδασκαλία καὶ τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας μας.

ΣΤ. Περὶ συνειδητῆς καὶ εἰκαζόμενης συναίνεσεως

18. Ἡ δωρεὰ προϋποθέτει τὴ «συνειδητὴ συναίνεση» τοῦ δότη σ' αὐτὸ πὺν κάνει. Κάθε τι πὺν «εἰκάζει» τὴ βούλησή του ἀποτελεῖ παρέμβαση στὸ αὐτεξούσιο καὶ δὲν εἶναι δυνατό νὰ γίνῃ ἀποδεκτό.

19. Ἡ «συνειδητὴ συναίνεση» ἀποτελεῖ πράξη αὐταπάρνησης, καὶ ἀγάπης, πὺν συνδέει τὸν δωρητὴ με τὸ γεγονός τοῦ θανάτου του, πὺν ἐπισυμβαίνει με τρόπο τραγικό καὶ σὲ σχετικὰ νεαρὴ ἡλικία. Ἐπίσης ἐνέχει τίς ἀρετὲς τῆς ἀνιδιοτέλειας, τῆς ἄρνησης τῶν φυσικῶν δικαιωμάτων, τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τοὺς ἄλλους, τῆς αὐτοπροσφορᾶς καὶ τῆς ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸ φρόνημα τῆς φιλοζωίας.

20. Ἡ Ἐκκλησία, ἀσκώντας τὴ μεταμοσχευτική ποιμαντική της, ἴσως ἐξασφαλίσει ἕναν ἀριθμὸ μο-

σχευμάτων και συντελέσει ἔτσι στην ἐπιβίωση ἀντίστοιχων ἀνθρώπων (ἀνάλογα μὲ τὸ ποσοστὸ ἐπιτυχίας τῶν μεταμοσχευτικῶν ἐπεμβάσεων). Μὲ τὴν προϋπόθεση ὁμως τῆς συνειδητῆς συναίνεσεως, αὐτοὶ πού πνευματικὰ καλλιεργοῦνται εἶναι πολὺ περισσότεροὶ – ὅσοι ἔχουν συνειδητὰ δώσει τὴ συναίνεσή τους. Ἀπὸ αὐτοὺς θὰ προέλθουν οἱ ὀπωσδήποτε λιγότεροι δότες. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι στραμμένη μόνο στοὺς πραγματικὸς ἀλλὰ καὶ στοὺς δυνητικὸς δότες.

Ὁ δότης μπορεῖ μὲν νὰ ὠφελεῖ μὲ τὴν προσφορά του, ὠφελεῖται ὁμως κυρίως μὲ τὴν πράξη τῆς συναίνεσής του. Σῶζει βιολογικὰ μὲν τὸν λήπτη πνευματικὰ δὲ τὸν ἑαυτό του.

21. Ἡ συναίνεση δὲν εἶναι κάτι δευτερεῦον πού θὰ μποροῦσε νὰ ἐπισκιασθεῖ ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη πράξη (π.χ. ἀπογραφή, ἔκδοση ταυτότητος κ.λπ.). Θὰ πρέπει ἢ δήλωσή της νὰ εἶναι ἐλευθέρως καὶ ἀπόλυτα συνειδητῆ, καρπὸς ὄριμης σκέψης. Γι' αὐτό, καλὸ θὰ ἦταν νὰ διατυπώνεται ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπὸ ὅποιαδήποτε ἄλλη κοινωνικὴ πράξη καὶ μὲ τὴν προϋπόθεση τῆς σωστῆς καὶ ἀβίαστης ἐνημερώσεως.

Z. Περὶ συγγενικῆς συναίνεσεως

22. Ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ ὄρους καὶ κατ' οἰκονομία, μέσῃ σὴν προοπτικῇ τῆς ἱερότητος τῶν συγγενικῶν δεσμῶν καὶ τῆς ἐπιδιωκόμενης καλλιέργειας τῶν σχέσεων κοινωνίας, θὰ μποροῦσε νὰ δεχθεῖ καὶ τὴν ὑποκατάσταση τῆς βουλήσεως τοῦ δότη ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, βέβαια μὲ τὸ δεδομένο ὅτι αὐτὴ δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὴ δική του. Ἡ πρόνοια γιὰ τοὺς οἰκείους ἀποτελεῖ

ἔκφραση πίστεως (Α΄ Τιμ. ε΄ 8), οἱ δὲ ἐγγενεῖς ὑποχρεώσεις ἀπέναντί τους ἀπόδειξι ἱερῶν συγγενικῶν δικαιωμάτων.

Γιὰ τοὺς συγγενεῖς ἡ ζωὴ τοῦ δότη καὶ ἡ τιμὴ τοῦ σώματός του ἴσως νὰ ἔχουν μεγαλύτερη ἀξία ἀπ' ὅ,τι γιὰ τὸν ἴδιο. Μὲ δεδομένη τὴν ἀγάπη, ἡ ἀπόφαση τῆς δωρεᾶς τοῦ σώματος τοῦ ἄλλου ἴσως νὰ εἶναι καὶ δυσκολότερη ἀπὸ αὐτὴ τῆς δωρεᾶς τοῦ δικοῦ μας σώματος. Ὑπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, ὁ πραγματικὸς δότης εἶναι οἱ συγγενεῖς.

23. Ἐπειδὴ στὴν κοινωνία καὶ ἐποχὴ μας τὰ πάσης φύσεως συμφέροντα, ἰδίως τὰ οικονομικά, συχνὰ παρεμβάλλονται μὲ βέβηλο τρόπο ἀκόμη καὶ στὶς ἱερότερες τῶν σχέσεων, ὁ νόμος θὰ πρέπει νὰ προνοεῖ γιὰ τὴν ἀποφυγὴ κάθε ὑποψίας ἐμπορευματοποίησης τῶν μωσχευμάτων ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς.

24. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦταν, κατὰ τὴν ὁποιαδήποτε διαδικασία ἐνυπογράφου συναινέσεως, νὰ μποροῦσε ὁ δότης νὰ ἐκχωρήσει ἐκ τῶν προτέρων τὸ δικαίωμα διαθέσεως τοῦ σώματός του στοὺς συγγενεῖς του.

Η. Οἱ ἐπιφυλάξεις τῆς Ἐκκλησίας

25. Ἐπειδὴ ἡ ἐξέλιξι τῶν ἐπιστημῶν ἐπικοινωνίας καὶ πληροφορικῆς (διαδίκτυο, τήρηση μηχανογραφικῶν ἀρχείων μὲ εὐρύτατο φάσμα δεδομένων καὶ περιορισμένη δυνατότητα ἐλέγχου κ.ἄ.) ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ πνευματικὴ πενία τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν ἀφ' ἑτέρου εἶναι δυνατόν νὰ ὀδηγήσουν σὲ κακοποίηση, ἐκμετάλλευση ἢ καὶ θυσία τῶν μεταμωσχεύσεων στὸν βωμὸ τῶν μεγάλων οικονομικῶν συμφερόντων, ἡ Ἐκ-

κλησία οφείλει να προστατεύσει τὸν θεσμό, τὴν πράξη καὶ τὰ ἐμπλεκόμενα πρόσωπα ἀπὸ ἐνδεχόμενη βεβήλωση (βεβιασμένη διάγνωση ἢ προχειρότητα στὴν τήρηση τῶν κριτηρίων τοῦ ἐγκεφαλικοῦ θανάτου, ἐμπορευματοποίηση ἢ συναλλαγή οἰασδήποτε φύσεως σχετικὰ μὲ τὴν προσφορά ὀργάνων, ἐπιλογή ληπτῶν ἐπὶ τῇ βάσει ρατσιστικῶν κριτηρίων, παραβιάσεις τῶν καταστάσεων ἀναμονῆς, κ.λπ.).

26. Πρὸς ἀποφυγὴν τῶν παραβιάσεων τῶν καταστάσεων ἀναμονῆς, πρέπει νὰ γίνεῖ ἀρχεῖο ἐγγραφῆς δοτῶν ἐπὶ μηχανογραφικῆς βάσεως, τὸ ὁποῖο νὰ ἐλέγχεται ἀπὸ κεντρικὸ ἀδιάβλητο μηχανισμό.

27. Ἐνῶ ἡ διεθνὴς καὶ ἑλληνικὴ νομοθεσία, γιὰ νὰ προστατεύσει τίς μεταμοσχεύσεις ἀπὸ τὴν ἀπειλὴ τῆς ἐμπορικῆς συναλλαγῆς, ἐπιβάλλει τὴν ἀνωνυμία τοῦ λήπτη καὶ τοῦ δότη καὶ ἀπαγορεύει τὴ δωρεὰ ὀργάνου σὲ προκαθορισμένο ἀπὸ τὸν δότη φιλικὸ ἢ συγγενικὸ πρόσωπο (ἐξαιρέση οἱ μεταμοσχεύσεις νεφρῶν ἀπὸ ζῶντα δότη), κάτι τέτοιο δὲν ἀντιτίθεται κατ' ἀνάγκην στὴν ἠθικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

28. Ἡ Ἐκκλησία δὲν μπορεῖ νὰ συγκατατεθεῖ στὴν ἀφαίρεση ὀργάνων ἀπὸ βρέφη μὲ συγγενῆ ἀνεγκεφαλία. Τέτοιοι δότες εἶναι πολὺ σπάνιοι, πράγμα ποὺ περιορίζει τίς ἐλπίδες τῶν ληπτῶν-βρεφῶν. Παρὰ ταῦτα τὰ ἀνεγκέφαλα βρέφη ἐπειδὴ δὲν στεροῦνται στελέχους δὲν εἶναι ἐγκεφαλικῶς νεκρὰ καὶ ἐπειδὴ στεροῦνται συνειδήσεως δὲν ἔχουν τὴ δυνατότητα τῆς συναιδέσεως – καὶ φυσικὰ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὴν εἰκάσει. Αὐτὸ δημιουργεῖ νομικὸ κώλυμα στὴν ἀφαίρεση ὀργάνων. Ἐπὶ πλέον, ἡ κοινωνία πρέπει νὰ ἀρνηθεῖ κάθε ὠφελμιστικὴ θεώρηση αὐτῶν τῶν βρεφῶν.

Ἡ ἀνάγκη σεβασμοῦ πρὸς αὐτὰ δὲν ἀφήνει περιθώρια ὥστε τὸ πέρασμά τους ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμον νὰ εἶναι ἐντελῶς χρηστικό.

29. Σχετικὰ μὲ τὸ ἐνδεχόμενον χρήσης τεχνητῶν ὀργάνων ἢ καὶ ξενομοσχευμάτων (γενετικὰ ἐπεξεργασμένων μοσχευμάτων ἀπὸ ζῶα), ὅπως καὶ προϊόντων κλωνοποίησης, ἐπειδὴ ἡ ἔρευνα δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσει σαφῆ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀποτελέσματα καὶ ἡ πορεία της δὲν εἶναι εὐκρινής, ἡ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς ἐπιφυλάσσεται νὰ παρουσιάσει ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ τίς θέσεις καὶ ἀπόψεις της ἐπ' αὐτοῦ.

30. Ὑπάρχει ὁ κίνδυνος, στὸ ἄμεσον μέλλον, μὲ τὴν χαλαρὴν διεθνῶς ἠθικὴν ἀπέναντι στὴν εὐθανασία καὶ τὴν τάση νομοθετικῆς κατοχυρώσεώς της, οἱ μεταμοσχεύσεις νὰ συνδυασθοῦν μὲ τὴν εὐθανασία. Ἔτσι, ἄτομα πού θὰ ἐπιλέγουν αὐτὸ τὸν τρόπο τετρατισμοῦ τῆς ζωῆς τους ἐνδεχομένως θὰ καθίστανται καὶ δωρητὲς ὀργάνων. Αὐτὸς εἶναι ἕνας ἐπὶ πλέον λόγος πού ἡ νομοθεσία τῶν μεταμοσχεύσεων θὰ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ διαθέτει ὑψηλὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο.

Θ. Κριτικὴ τοῦ νέου νόμου περὶ μεταμοσχεύσεων

Ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχεται τὴν ἰδέαν τῶν μεταμοσχεύσεων, ἀδυνατεῖ νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴν πρόσφατη νομοθετικὴ κατοχύρωσή τους στὴ χώρα μας, ἢ ὁποία κυριαρχεῖται ἀπὸ χρησιμοθηρικὴ ἀντίληψη καὶ στενὸ ὀρθολογισμό. Ὁ μόνος τρόπος προστασίας τῆς ἠθικῆς καὶ πρακτικῆς τῶν μεταμοσχεύσεων ἀπὸ τὸ ἐνδεχόμενον κακοποιήσεώς της εἶναι ἡ σχετικὴ νομοθεσία νὰ εἶναι σαφῆς, μελετημένη, ἰδεολογικὴ καὶ ὄχι χρησιμοθηρικὴ.

31. Στὸν προσφάτως ψηφισθέντα νόμο, ὁ νομοθέτης ἐρμηνεύει τὴ «μὴ ἄρνηση» τῶν συγγενῶν ὡς συναίνεση τοῦ δότη (Ἄρθρ. 12, παρ. 4). Τὰ ὄργανα ἀφαιροῦνται ὄχι ὅταν συναινοῦν, ἀλλὰ ὅταν «δὲν ἀντιτίθενται» οἱ συγγενεῖς. Οἱ μεταμοσχεύσεις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ στηριχθοῦν σὲ μιὰ «μὴ ἄρνηση», καὶ μάλιστα τῶν συγγενῶν, τὴ στιγμή πού ὅλοι ἀγωνιζόμαστε γιὰ τὴ συγκατάθεση, καὶ μάλιστα τοῦ δότη.

32. Στὴν περίπτωση αὐτή, ἡ ἔλλειψη ἢ ἡ μὴ ἐξεύρεση συγγενῶν θὰ ἦταν δυνατὸν νὰ ἐρμηνευθεῖ ὡς «μὴ ἄρνηση». Συνεπῶς, κάθε ἐγκεφαλικά νεκρὸς ἀλλοδαπός, λαθρομετανάστης, ἄγνωστος καὶ ἐγκαταλελειμμένος, ἀθίγγανος κ.λπ. –ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων δὲν εἶναι καθόλου εὐκαταφρόνητος, καὶ τῶν ὁποίων οἱ συγγενεῖς εἴτε δὲν βρίσκονται στὴν Ἑλλάδα, εἴτε δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀνευρεθοῦν– ἢ ὅποιος βρεθεῖ μόνος στὸ νοσοκομεῖο μετὰ ἀπὸ τροχαῖο ἀτύχημα πού δὲν ἔχει γίνεи ἀμέσως ἀντιληπτό ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς του θὰ θεωρεῖται αὐτομάτως δότης. Θὰ πρέπει ἄραγε στὴ δυστυχία τῆς μοναξιᾶς τους νὰ προσθέσουμε καὶ τὴν αὐθαίρετη ἀφαίρεση τῶν ὀργάνων τους; Ὁ νόμος τῆς «μὴ ἄρνησης» λοιπὸν ἀποτελεῖ ἐκβιασμὸ τῆς συνειδήσεως.

33. Ἡ «συναίνεση» δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὴ «μὴ ἄρνηση». Τὸ «δίνω κάτι δικό μου» εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπὸ τὸ «μοῦ παίρνουν κάτι πού μοῦ ἀνήκει». Στὴ δεύτερη περίπτωση ἡ βούληση τῆς πολιτείας καὶ κοινωνίας ὑποκαθιστᾶ ὡς ἀγαθὸ τὴν ἔκφραση τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας.

34. Τὸ κράτος δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα εἰσχωρήσεως στὴν ἰδιωτικὴ σφαῖρα τῆς ζωῆς τῶν πολιτῶν. Μιὰ

τέτοια ενέργεια αντιβαίνει στα άρθρα 2, παρ. 1 (περι τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς προστασίας τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας) καὶ 5, παρ. 1 (περι τῆς ἐλεύθερης ἀνάπτυξης τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀτόμου) τοῦ συντάγματος.

35. Δὲν μπορεῖ ἐπίσης νὰ ὑποχρεώνει τὸν πολίτη νὰ ἐκφέρει γνώμη χωρὶς νὰ κατοχυρώνει τὸ δικαίωμά του νὰ μὴν ἐκφέρει. Ποιὲς οἱ ἐπιπτώσεις ἂν ὁ πολίτης ἀρνηθεῖ νὰ ἐκφράσει τὴ βούλησή του;

36. Ἡ ὑποκατάσταση τοῦ ὄρου «ἐγκεφαλικὸς θάνατος» μὲ τὸ «νέκρωση τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους» θεωρεῖται ἰατρικὰ ἀμφιλεγόμενη καὶ ἰδεολογικὰ ὑποπτη. Ἡ διαπίστωση τῆς παύσης τῶν λειτουργιῶν ὄχι μόνο τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους ἀλλὰ καὶ τοῦ φλοιοῦ ἐπιβεβαιώνει τὴν ἀνεπίστρεπτη παύση ὄλων τῶν ἐγκεφαλικῶν λειτουργιῶν καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἐπιβεβλημένη.

37. Ἡ διὰ νόμου ὑποχρεωτικὴ διακοπὴ τῆς μηχανικῆς ὑποστήριξης τῆς ἀναπνευστικῆς λειτουργίας σὲ περίπτωση ἐγκεφαλικά νεκροῦ ἀτόμου ποὺ δὲν εἶναι δότης (Ἄρθρ. 12, παρ. 6) εἶναι πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἀντιδεοντολογικὴ. Ὁ νόμος πρέπει νὰ κατοχυρώνει τὸν γιατρὸ ποῦ, γιὰ λόγους συνειδήσεως, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ διακόψει τὸν μηχανικὸ ἀερισμὸ καὶ φυσικὰ ὄχι νὰ τὸν τιμωρεῖ (Ἄρθρ. 20, παρ. 1).

38. Ἡ δυσκολία τῶν συγγενῶν νὰ συναινέσουν στὴ δωρεὰ τοῦ σώματος, ποὺ ὀφείλεται σὲ προσωπικούς, συναισθηματικούς ἢ καὶ φιλοσοφικούς λόγους, πρέπει νὰ γίνεται ἀπόλυτα σεβαστὴ καὶ ὄχι νὰ ἀντιμετωπίζεται ἐκβιαστικὰ μὲ τὴν ἀπειλὴ τῆς διακοπῆς τῆς μηχανικῆς ὑποστήριξης (Ἄρθρ. 12, παρ. 6).

I. Ποιμαντικές δυνατότητες τῆς Ἐκκλησίας

39. Μὲ βάση τὶς παραπάνω ἀρχές, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ τὴν ἐπικράτηση τῶν ἀρχῶν τῆς, τὸν θετικὸ ἐπηρεασμὸ τῆς μεταμοσχευτικῆς πολιτικῆς καὶ νὰ δημιουργήσῃ ἢ ἴδια μιὰ μεταμοσχευτικὴ πνευματικὴ παράδοση προσανατολισμένη πρὸς τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες προσφορᾶς αἰσθημάτων τοῦ δότη. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ἡ ἐξεύρεση μοσχευμάτων καὶ ἡ προώθηση τῶν μεταμοσχεύσεων δὲν θὰ ἀποτελεῖ ἐπιδιωκόμενο σκοπὸ ἀλλὰ φυσικὸ ἀποτέλεσμα.

40. Ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ὀργανώσει προγράμματα ἀγωγῆς δοτῶν μὲ σκοπὸ τὴν καλλιέργεια σημαντικῶν ἀρετῶν μεταξὺ τῶν πιστῶν τῆς (μνήμη θανάτου, αὐτοπροσφορὰ, θυσιαστικὸ φρόνημα κ.λπ.). Ἔτσι θὰ δίνει τὴ μαρτυρία τοῦ ἠθους τῆς στὴ σύγχρονη κοινωνία μὲ ἓνα ἐντελῶς σύγχρονο τρόπο.

41. Ἡ Ἐκκλησία οὔτε τὴν ἀλήθεια θυσιάζει οὔτε τὸ πρόσωπο ὑποδουλώνει. Ἄν κάποιος ἐπιθυμεῖ νὰ γίνῃ δωρητὴς τὸν εὐλογεῖ· ἂν δυσκολεύεται τὸν κατανοεῖ. Αὐτὴ εἶναι ἡ προστασία τοῦ προσώπου. Τὸ πνεῦμα τῆς δὲν ὑποτάσσεται στὴν ἀνάγκη τῶν μεταμοσχεύσεων, ἀλλὰ ὑπηρετεῖ τὸν σεβασμὸ τοῦ προσώπου. Κυρίως τοῦ προσώπου ὡς δότου.

42. Ἐπίσης σέβεται καὶ πλήρως κατανοεῖ τὴ φυσικὴ ἐπιθυμία τῶν ἀσθενῶν ἐκείνων οἱ ὁποῖοι μὲ τὴ λήψη τῶν μοσχευμάτων ἐπιθυμοῦν νὰ παρατείνουν τὸν χρόνον τῆς βιολογικῆς τους ζωῆς, καθὼς πιστεύει ὅτι τὸ γεγονός αὐτὸ θὰ μποροῦσε νὰ συντελέσει στὴν πνευματικὴ τους ὀλοκλήρωση καὶ τὴν ἐπίτευξη τοῦ σκοποῦ τῆς ὑπαρξῆς τους.

43. Λόγω τοῦ πνευματικοῦ μεγέθους ποὺ ἐνέχει ἡ πράξις τῆς δωρεᾶς σώματος, πρὶν αὐτὸ συμβεῖ, καλὸ θὰ ἦταν ὁ ἱερεὺς τοῦ νοσοκομείου νὰ διαβάσει μιὰ κατάλληλη εὐχή ἢ νὰ τελέσει κάποια ἁγιαστικὴ πράξις (χρῆσις δι' ἐλαίου, σταύρωμα κ.λπ.).

44. Σχετικὴ ἀγωγή πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ καὶ γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ προετοιμασία τοῦ λήπτη, ὥστε νὰ μὴν νοιώθῃ μόνο ὡς ὁ εὐνοημένος ἀποδέκτης ἑνὸς μοσχεύματος, ἀλλὰ ὡς εὐλογημένος δέκτης τῆς ἀγάπης κάποιου ἄγνωστου συνανθρώπου καὶ τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

45. Συμπερασματικά, ἡ ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς δότες, τοὺς λήπτες καὶ τοὺς γιατροὺς πρέπει νὰ εἶναι τέτοια ὥστε μέσα ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς τρόπους νὰ δοξάζεται ὁ Θεός, νὰ ὀλοκληρῶνται πνευματικὰ οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἡ ἀσθένεια ἢ παράταση ζωῆς νὰ ἀποτελέσουν προϋπόθεση ἐκπλήρωσης τοῦ βαθύτερου σκοποῦ τῆς δημιουργίας τους.

ΙΑ. Προτεινόμενη τακτικὴ τῆς Ἐκκλησίας

46. Εἶναι κοινὴ πεποίθησις ὅτι ὁ λόγος καὶ ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας μας στὴν πορεία τῶν μεταμοσχεύσεων στὴν Ἑλλάδα εἶναι κεντρικός. Οἱ μεταμοσχεύσεις εἶναι ἴσως ἓνα ἀπὸ τὰ λίγα θέματα στὰ ὁποῖα ἡ πολιτεία ἔχει τὴν ἄμεση ἀνάγκη τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ δημιουργεῖ στὴν Ἐκκλησία οὐσιαστικὰ δικαιώματα καὶ μεγάλες ὑποχρεώσεις.

47. Δεδομένου ὅτι οἱ μεταμοσχεύσεις εὐκόλα μποροῦν νὰ ὀδηγήσουν σὲ κατάχρηση καὶ παραβίαση θεμελιωδῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καὶ ἀξιῶν καὶ ὑπάρχει τερά-

στια διαφορὰ ἦθους καὶ προσεγγίσεως μεταξὺ κοσμικῆς καὶ ἐκκλησιαστικῆς ἀντιλήψεως τοῦ θέματος, ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ εἶναι πολὺ προσεκτικὴ στὶς ἐνέργειές της καὶ φειδωλὴ στὰ λόγια της.

48. Στὴ συνεργασία της μὲ τὴν πολιτεία, ἡ Ἐκκλησία θέτει σαφεῖς ὅρους ὥστε νὰ μὴ χρεωθεῖ κοσμικὲς ἀποφάσεις καὶ ἐνέργειες ποὺ πιθανῶς θὰ γίνουν μὲ ἐντελῶς διαφορετικὸ πνεῦμα καὶ σκοπὸ. Τὸ ἐνδεχόμενον νὰ ὀργανώσει ἡμέρα δότου ἢ ἐκστρατείας ὑποστήριξης τῶν μεταμοσχεύσεων, μὲ σκοπὸ τὴ συγκέντρωση τοῦ μεγαλύτερου δυνατοῦ ἀριθμοῦ μοσχευμάτων, θὰ τὸ ἀποφασίσει μόνον ἀφοῦ ὑπάρχουν σαφῆ ἐχέγγυα σεβασμοῦ τῶν ἀρχῶν καὶ ὄρων της.

49. Ἡ ἀπουσία ἐπίσημης ἐκκλησιαστικῆς τοποθετήσεως στὸ θέμα ὀδήγησε σὲ αὐθαίρετη εἴτε ἀποδοχὴ εἴτε ἀπόρριψη τῶν μεταμοσχεύσεων ἀπὸ συγκεκριμένα ἀρμόδια ἢ ἀναρμόδια ἐκκλησιαστικὰ πρόσωπα. Αὐτὸ ἔχει προκαλέσει σύγχυση, ἐνίοτε δὲ καὶ διχασμὸ, μεταξὺ τῶν πιστῶν καὶ τοῦ θεολογικοῦ κόσμου.

Στὴν παρούσα φάση, ἡ Ἐκκλησία μὲ σαφήνεια ἀλλὰ σὲ χαμηλοὺς τόνους διακηρύττει ὅτι θὰ μποροῦσε, μέσα στὰ πλαίσια τῶν προαναφερθεῖσων θεολογικῶν ἀρχῶν, νὰ δεχθεῖ τὴν ἰδέα τῶν μεταμοσχεύσεων καὶ ὅτι μέσα ἀπὸ αὐτὲς θὰ τῆς ἦταν δυνατόν νὰ ἀσκῆσει τὴν ποιμαντικὴ καὶ νὰ διοχετεύσει τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος της.

Στὴ συνέχεια, θὰ προκαλέσει διάλογο καὶ εὐκαιρίες ἐνημέρωσης μέσα στοὺς κόλπους της (σεμινάρια πνευματικῶν, ὁμιλίες κ.λπ.), θὰ προσπαθήσει νὰ καλλιεργήσει πνεῦμα κατανόησεως, συμφωνίας καὶ εὐρείας ἀποδοχῆς τῶν βασικῶν θεολογικῶν θέσεών της με-

ταξὺ τοῦ σώματος τῶν πιστῶν ὥστε νὰ ἐξαλειφθεῖ κάθε ἀδικαιολόγητος ἀρνητισμός.

Τρίτο βῆμα θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι ἡ ἔκδοση καὶ κυκλοφορία ἐνημερωτικῶν καὶ ἐπεξηγηματικῶν τῶν ἀπόψεων τῆς φυλλαδίων ἢ καὶ ἡ διοργάνωση μεγάλης ἀνοιχτῆς ἡμερίδος διὰ τῆς ὁποίας θὰ διακηρύξει τις ἀπόψεις τῆς στὴν κοινωνία μας.

Τελευταία ἐνέργεια θὰ εἶναι ἡ ἔκδοση συνοδικῆς ἐγκυκλίου, ἡ ὁποία θὰ ἐκφράζει τὴν ἐπιτομὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν θέσεων καὶ προτάσεων καὶ θὰ διατυπώνει μὲ σαφήνεια τὸ περίγραμμα καὶ τὴν πρακτικὴ τοῦ Ὁρθόδοξου χριστιανικοῦ ἥθους σπὸ θέμα τῶν μεταμοσχεύσεων.

50. Σχετικὰ μὲ τὸν νέο νόμο, ἡ Ἐκκλησία διαχωρίζει τὴ θέση τῆς, δίχως ἐμπάθεια ἀλλὰ μὲ σύνεση καὶ σαφήνεια, ὥστε οὔτε τὴν ὑπόθεση τῶν μεταμοσχεύσεων νὰ βλάψει οὔτε τὴ βαρῦτητα τῶν ἀπόψεων τῆς νὰ ὑποβιάσει. Παράλληλα ἔχει δημοσιοποιήσει τις ἀπόψεις τῆς στὰ σημεῖα ποὺ διατηρεῖ τις ἐπιφυλάξεις καὶ ἔχει τις ἀντιρροήσεις τῆς. Ἐπίσης ἔχει ἐτοιμότητα γιὰ ἄμεσες νομικὲς παρεμβάσεις καὶ θὰ ζητήσῃ τροπολογίες καὶ νομοθετικὲς βελτιώσεις, τέτοιες ποὺ θὰ διασφαλίζουν τις ἀρχές τῆς λογικῆς τῆς καὶ θὰ ἐπιτρέπουν τὴν οὐσιαστικὴ συμπαράστασή τῆς.

51. Ἀπαραίτητος ὅρος συνεργασίας μὲ τὴν πολιτεία εἶναι ἡ τελευταία νὰ κατανοήσῃ ὅτι εἶναι ἐπιφορτισμένη μὲ τὴν τεράστια ὑποχρέωση νὰ προστατεύσῃ τις μεταμοσχεύσεις νομοθετικὰ καὶ πρακτικὰ ἀπὸ κάθε μορφῆς ἀσυνειδησία, χρησιμοθηρία ἢ καὶ χρηματικὴ ἐκμετάλλευση καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐπιστημονικὴ ἀριότητα, ἐνημέρωση καὶ κατάρτιση τῶν ἀρμό-

διων ιατρῶν καὶ φορέων. Μὲ τὸν τρόπο αὐτό, ὁ δότης δὲν καταντάει θύμα ποταπῶν συμφερόντων, ἀσεβείας ἢ ἐπιστημονικῆς ἐπιπολαιότητος καὶ ἀγνοίας.

52. Ἐπὶ πλέον, ἡ ἱατρικὴ κοινότητα καὶ ἡ πολιτεία ὀφείλουν νὰ βοηθήσουν στὴν ἐπιβολὴ καὶ νομοθετικὴ κατοχύρωση τῶν ἀκριβέστερων κριτηρίων τοῦ «ἐγκεφαλικοῦ θανάτου», ἢ πιστὴ τήρησις τῶν ὁποίων αὐστηρῶς νὰ ἐλέγχεται.

53. Ἐπίσης, εἶναι ἀναγκαία ἡ ἴδρυσή σοβαρῶν καὶ ἀξιόπιστων μεταμοσχευτικῶν κέντρων τὰ ὁποῖα νὰ διαθέτουν τὴν κατάλληλὴ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ ὑποδομὴ ὥστε ἡ λήψη τῶν ὀργάνων τοῦ δότη καὶ ἡ ἐν συνεχείᾳ μεταμόσχευσή τους στὸν κατάλληλο λήπτη νὰ γίνεται μὲ τὰ ὑψηλότερα ποσοστὰ ἐπιτυχίας καὶ τὶς λιγότερες ἀπώλειες.

54. Ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐπιμεληθεῖ τὴ συμμετοχὴ της δι' ἐκπροσώπων της σὲ ἐπιστημονικὰ ἱατρικὰ συνέδρια σχετικὰ μὲ τὶς μεταμοσχεύσεις, ὥστε καὶ τὴ γνώση της νὰ ἀνανεώνει καὶ τὶς ἀρχές της νὰ προβάλλει.

55. Τέλος, ὁ ρόλος καὶ ἡ ἐκπροσώπησή της στὸ Ἐθνικὸ Συμβούλιο Μεταμοσχεύσεων –ἐφ' ὅσον αὐτὸ συνεχίσει νὰ ὑφίσταται– καὶ στὸν ὑπὸ σύστασιν Ἐθνικὸ Ὄργανισμὸ Μεταμοσχεύσεων (Ε.Ο.Μ.) πρέπει νὰ εἶναι κεντρικὸς καὶ παρεμβατικὸς καὶ ὄχι εἰκονικὸς καὶ δευτερεύων. Σκοπὸς της εἶναι τὰ μεταμοσχευτικὰ κέντρα νὰ λειτουργοῦν κατὰ τὸ δυνατὸν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδικῶν της ἀρχῶν σεβασμοῦ, ἐλευθερίας καὶ ἀγάπης τοῦ προσώπου.